

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.п.н. Дора Левтерова – Гаджалова, ПУ „Паисий Хилендарски“

на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.2. Психология

(Специална психология)

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 40 от 14.05.2021 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на катедра Педагогика и управление на образованието към Педагогически факултет, като кандидат участва Иван Василев Тричков от ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № Р33-3143 от 13.07.2021 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по област на висше образование Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Специална психология), обявен за нуждите на катедра Педагогика и управление на образованието към Педагогически факултет.

За участие в обявения конкурс е подал документи **единствен кандидат**: гл. ас. д-р Иван Василев Тричков от ПУ „Паисий Хилендарски“

Представеният от Иван Тричков комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, и включва изискуемите по Правилника на ПУ по ЗРАСРБ документи.

Кандидатът д-р Иван Тричков е приложил общо 30 научни труда, 4 студии, 2 монографии, 1 книги, 20 статии, 3 публикувани глави от учебници и учебни помагала и списък с участие в 9 национални, образователни и научно-изследователски проекта. Приемат се за рецензиране 27 научни труда, които са извън дисертацията и се отчитат при крайната оценка 3 учебни помагала и 3 научноизследователски проекти. Статиите са пълно-текстови. Не се рецензират три студии поради липса на декларации за съавторство от съавторите, но това не есе отразява на общото впечатление от научно-изследователската дейност на кандидата. Раз-

пределението на научните трудове по съответни рубрики, в страната и в чужбина, е както следва 5 статии на чужд език, съответно 3 на английски език и 2 на руски език, и 15 статии на български език.

Кандидатът е взел участие в за участие в 9 проекта, от които 8 са български и един международен. Представени са документи във вид на служебни бележки, отразяващи достоверността на участието.

Както бе отбелязано по-горе за три от представените за рецензиране научни студии липсват декларации за съавторство от другите автори.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Кандидатът Иван Тричков е завършил ОКС Бакалавър „Педагогика“ през 2003 г. и ОКС Магистър „Консултативна психология“ през 2006 г. в Пловдивски университет, има професионална квалификация по „Интеркултурно образование“ от ЮЗУ Благоевград, специализация по „Криминализация, социализация, интеграция и реинтеграция“ от Академията по специално образование - Варшава от 2010 година.

От 2008 г. е хоноруван асистент, от 2012 г. е редовен асистент, а от 2013 г. е главен асистент по специална педагогика в ПУ „Паисий Хилендарски“. Владее руски и английски език.

Бил е лектор по програма Еразъм в Университет Ян Кохановски, Келце, Полша.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

За участието си по конкурса кандидатът д-р Иван Тричков представя следното изпълнение на индивидуалните научно-метричните показатели.

Група показатели	Минимален брой точки за доцент	Реален брой точки на кандидата
А	50	50
Б	-	-
В	100	100
Г	200	405
Д	50	70
Е	-	-
Общ брой точки	400	700

Видно е че е налице сумарно техническо несъответствие в колона реален брой точки.

Оценка на учебно-педагогическа дейност и подготовка на кандидата

Д-р Иван Тричков има разработени 3 глави от учебници и учебни помагала. В учебника „Психология на деца и ученици със специални образователни потребности“ и в учебните помагала „Стратегии и методи за работа с деца и ученици със специални образователни пот-

ребности“ и „Стратегии и модели за работа с деца и ученици със специални образователни потребности“ всяка отделна глава е с посочен автор и съответно се рецензират главите, разработени от кандидата. Разработваните от кандидата глави са пълно-текстови и са посветени на децата и учениците със специални образователни потребности, диагностика и диференциална диагностика на атипичното развитие, на децата и учениците с емоционални и поведенчески разстройства, физически увреждания, множество увреждания и стратегии, методи и модели за работа с тях.

Разработени от кандидата са 4 лекционни курса, които извежда, съответно по „Специална психология“, „Приобщаващо образование“, „Психодиагностика“, „Психологически интервенции при работа с деца и ученици с емоционални и поведенчески разстройства“ и „Подкрепа в обучението на деца и ученици с емоционални и поведенчески разстройства“. Преподава по 10 учебни дисциплини в ОКС „Бакалавър“ и по 2 в ОКС „Магистър“ (като основен лектор), сред които „Психология на деца и ученици със СОП“, „Психологически интервенции при деца и ученици с емоционални и поведенчески разстройства“, „Невропсихология“, „Психодиагностика“, „Класификационни системи МКБ 10, DSM 5, ICDHИ 2“ с годишна аудиторна заетост 700 часа при норматив от 360 часа. В учебно-преподавателската си дейност системно използва съвременни методи и технически средства за преподаване, като използва най-новите постижения на информационните и комуникационните технологии.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Публикациите на кандидата по значимост съответно са: 2 монографии, 1 книга по дисертационния труд, 4 студии в нереферирани списания с научно редактиране или публикувани в редактирани колективни томове, 3 статии в реферирани и индексирани в световната база данни с научна информация или две статии с импакт фактор, 20 статии в нереферирани списания с научно редактиране или публикувани в редактирани колективни томове. От статиите, 2 са публикувани в списания: Специална педагогика и Trakia Journal of Science, и 18 статии са в сборници. От четирите студии, една е самостоятелна и три са в съавторство: две от тях с един съавтор и една студия с двама съавтори. Не са представени декларации от съавторите на трите студии за дела и приноса в съавторството по трите студии, поради което не са налице обстоятелства за рецензиране на студиите и се отнемат 30 т. от група показатели Г.

Приноси (научни, научно-приложни, приложни) и цитирания

Хабилитационният труд „Психолого-педагогически правила, модели на добри практики и препоръки при работата и обучението при деца и ученици с поведенчески разстройства“ дава насоки за резултативни педагогически взаимодействия между всички представители на

училищната и родителската общност. Агресията, хиперактивността и поведенческите разстройства се срещат често в училищното пространство, а учители и родители невинаги могат да реагират навреме и ефективно. Интерпретацията на проблематичното поведение на учениците през призмата на агресия, хиперактивност, опозиционно предизвикателното разстройство и други поведенчески разстройства, както и особеностите на образователните и възпитателните модели към и в тези случаи повишават степента на сложност на проблемите, дискутирани в монографията. Монографията представя важни и полезни аспекти на диагностичния процес за диференциране на предиктори, симптоми и поведенчески модели. Всеки педагогически специалист и всеки родител могат успешно да използват тези аспекти в сложната си и нелека дейност за постигане на психично здраве и благополучие на всеки ученик в училищния и фамилен контекст. В монографията са изведени ясни и конкретни описания и насоки за работа на учители, психолози и родители с проблематични поведения вследствие на поведенчески разстройства на ученици. Голямо предизвикателство е изборът на формат и стил на представяне на поведенческите разстройства на бъдещи и настоящи педагогически специалисти като теоретично и практически ориентирана методологическа разработка. Предизвикателство, с което авторът се справя успешно, като за всяко поведенческо разстройство извежда основни специфики и след това правила и добри практики, както и препоръки, в които всеки заинтересован може да открие начин за взаимодействие с конкретна проява в училище.

В монографията „Нагласи на учителите към приобщаването на деца и ученици със специални образователни потребности към социално образователната среда“ са представени резултати от собствено емпирично изследване. Търсен е отговор на основния въпрос: Дали се променя отношението на педагогическите специалисти към децата и учениците със специални образователни потребности в контекста на приобщаващото образование и налице ли е социално приемане към лицата с увреждания като цяло. Изследването е реализирано с два авторски въпросника като участници в изследването са 145 общообразователни учители от Пловдив и Пловдивска област. В монографията се доказва, че социалните нагласи, предразсъдъците и стереотипите не само съпътстват онтогенетичното развитие, но и оказват съществено влияние в социалните интеракции между хората с увреждания и хората в норма. Върху тези интеракции оказват влияние исторически заложените модели на отношение към лицата с увреждания, социалните норми, социално-психологическите бариери, някои негъвкави модели, нереалистични очаквания и умишлено сепариране на „различните“. Акцентира се на факта, че социалното приемане на лицата с увреждания е важен момент по отношение на тяхното житейско функциониране. Уточнени са психологическите аспекти: съдържателните

характеристики на стереотипите, предразсъдъците и социалните нагласи, предизпозициите, влияещи на отношението към лицата с увреждания, битоващите норми и стигми, нагласите и предизвикателствата към интеграцията и приобщаващото образование на лицата със СОП, социалното приемане и бариерите за интеграция на тези лица. Разработените методически системи в монографията могат успешно да се използват за проследяване на отношението както към децата с увреждания, така и към лицата с увреждания като цяло, тяхното обучение и приемането им като равностойни и равноправни членове на обществото.

Двете монографии доказват с нов инструментариум и с оригинални хипотези съществени научни факти във вече съществуващи научни и приложни проблеми, и получават потвърдителни факти. Интерпретираната проблематика има перспективи за допълнителни проучвания, изследвания и анализи.

Публикуваната книга на база на защитен дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“, а именно „Психологически аспекти на проявата на емпатия при деца и ученици със синдром на хиперактивност с дефицит на вниманието“ е структурирана с прагматична насоченост. Представени са значими психологически и практико-приложни пространства на емпатията и на емпатията при синдром на хиперактивност с дефицит на вниманието. Проблемът за емпатията е изключително актуален, тъй като в почти всяко българско училище се обучават деца с хиперактивност. а това поведенческо разстройство се явява едно от най-разпространените в последните години. Тричков умело тълкува теоретични постановки и прави интересни и практико-приложни анализи на резултатите от проведеното емпирично изследване.

В представените 3 реферирани статии се откриват интересни и важни интерпретации на социалното приемане и социалните атитюди към хората с увреждания и фамилната подкрепа на деца с поведенчески и емоционални разстройства. Статията за социално приемане не се рецензира защото се припокрива със съдържание в публикуваната книга на база на защитен дисертационен труд за ОНС „доктор“. В статията за фамилната подкрепа на деца с поведенчески и емоционални разстройства се внася теоретичен анализ на проблематиката, с който се обобщават научни търсения и се предлага нов поглед на съществуваща проблематика. Статията за емпатията при деца със синдрома на хиперактивност, публикувана в *Trakia Journal of Science*, всъщност е в реферирано списание, въпреки че кандидатът не я посочва като такава. В статията се акцентира на развитието на емпатия като едно от най-важните умения и способности. Алтруистичното и емпатийно поведение са ефективен инструмент за потискане на неадаптивното поведение. Интерпретират се резултати от научно изследване за измерване на съпричастност и емпатийно поведение при деца и ученици, диагностицирани със синдром на

хиперактивност с дефицит на внимание. Анализите допринасят за разбирането на проблема и внасят принос в научно-приложен аспект. Съобразно пренасочването на статията от нереферирани списания в реферирани списания се отнемат 10 точки, но се добавят 30 точки към показател Г.

В представените статии в нереферирани издания се очертават следните области на представеност на съдържанието:

- емоционални разстройства; опозиционно – предизвикателно разстройство,
- емоционално благополучие;
- емпатия;
- емоционално и психично благополучие при ученици със синдром на хиперактивност с дефицит на вниманието; самоприемане и самооценка
- персонална идентичност, етническа, национална идентичност;
- социални нагласи на масовия учител към интеграцията и приобщаващото образование на ученици със специални образователни потребности;
- проблеми на децата и учениците със синдром на хиперактивност с дефицит на вниманието: социални умения, емпатия, социализация, терапевтични стратегии, ролята на семейството за приобщаване.
- обучение на ученици със специални образователни потребности;
- професията ресурсен - учител условие за качеството на интегрираното образование;
- особености на интеграцията на ученици със специални образователни потребности;
- перспективи в развитието на специалното образование;

На пръв поглед разработваната проблематика от кандидата изглежда разнопосочна, и е видно е че проблематиката в статиите има фокус в две полета: психологическо и педагогическо. Подобна ситуираност на научни интереси показва, че кандидатът д-р Иван Тричков прави опит да обхване различни аспекти на психологически тълкувания и психологическа подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности. Същевременно тази симбиоза на научни търсения в психологически и педагогически план отразява перспективни модели за интердисциплинарност на науката, а и извежда по-високо ниво на научна приложимост на изследваната и интерпретираната проблематика.

В студията за рецензиране „Емоционални разстройства с начало, типично за детството и юношеството“ се внася анализ и фокус на същността, психологическите особености, спецификите и етиологията на емоционалните разстройства. Този взор не е описателно самоцелен, а придобива практическо измерение и приложение с акцента на терапевтичните интервенции и прогнозата при тълкуваните разстройства.

Приносите на кандидата са в две плоскости: научни и научно-приложни и са неопровержими, съвсем очевидни и доказани.

Общо цитиранията на кандидата са десет. Цитиранията на кандидата в монографии на други автори са четири като са цитирани една монография и две статии. Цитиранията в нереперирани научни трудове с рецензиране са 6 като 4 от тях са в статии на учени, работещи по проблематиката на деца и ученици със специални образователни потребности, а две цитирания са в доклади на студенти на студентски научни форуми. Видно от цитиранията, основна значимост от цитиращите автори се отдава на 9 статии и монографията „Психологически аспекти на проявата на емпатия при деца и ученици със синдром на хиперактивност с дефицит на вниманието“ на кандидата. Направените цитирания са от български автори в периода 2017 - 2020 година на публикация на кандидата от периода 2013 - 2019 година. Отбелязаните цитирания са по същество и са в позитивен и подкрепящ план на интерпретираните проблеми и научни тези на цитиращите автори.

Въз основа на прецизирането на публикациите и цитиранията на кандидата може да се заключи, че той е разпознаваем сред научните среди.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Личният принос на кандидата д-р Иван Тричков в публикациите е безспорен, категоричен и установен, а формулираните приноси и получени резултати без съмнение са негово лично дело и заслуга. Тъй като са налице нереперирани три студии, пренасочване на статия от нереперирано списание в реферирано списание, както и коректно сумиране, реалния брой точки на кандидата съответно са отразени в таблицата по-долу.

Група показатели	Минимален брой точки за доцент	Реален брой точки на кандидата
А	50	50
Б	-	-
В	100	100
Г	200	395
Д	50	70
Е	-	-
Общ брой точки	400	615

Както е видно, дори при нерезензирани три студии, кандидатът гл. ас. д-р Иван Тричков има почти 50 %-но надвишаване на необходимия брой точки за покриване на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“.

5. Критични забележки и препоръки

Към кандидата Иван Тричков имам препоръка да разшири публикационната си активност в списания и издания с импакт фактор, защото ценните резултати и тълкувания в публикации само на български език не позволяват да се получи достатъчна популярност на разработваните и защитавани научни тези и позиции, а и разпознаваемост сред чуждестранната научна общност.

6. Лични впечатления

Кандидатът гл. ас. д-р Иван Тричков познавам още от периода в който е докторант по Специална психология. Била съм научен ръководител на дисертационния му труд за ОНС „доктор“. Рецензирала съм негови монографии и определено мога да твърдя, че кариерното и научното му израстване и развитие през първите години следват обичайните лутания на млад изследовател, но през последните четири - пет години е налице ясно научна ориентация към проблематиката на емоционалните и поведенческите разстройства. Впечатленията ми от него са позитивни. Той е внимателен, старателен, амбициозен, с вдъхновен, социално интелигентен и любознателен поглед към неоткрити пространства на психологическото знание и наука, и тяхното практическо приложение в образователните институции.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от д-р Иван Василев Тричков **отговарят на всички на** изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът в конкурса е представил **достатъчен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“. В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Теоретичните му разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към учебната работа. Научната и преподавателската квалификация на д-р Иван Тричков **е несъмнена**.

Постигнатите от д-р Иван Василев Тричков резултати в учебната и научно-изследователската дейност, **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Педагогически факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогически факултет за избор на д-р Иван Василев Тричков на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по професионално направление 3.2. Психология (Специална психология).

05.09. 2021 г.

Рецензент:
(проф. д.п.н. Дора Левтерова - Гаджалова)